

ALLT OM Historia

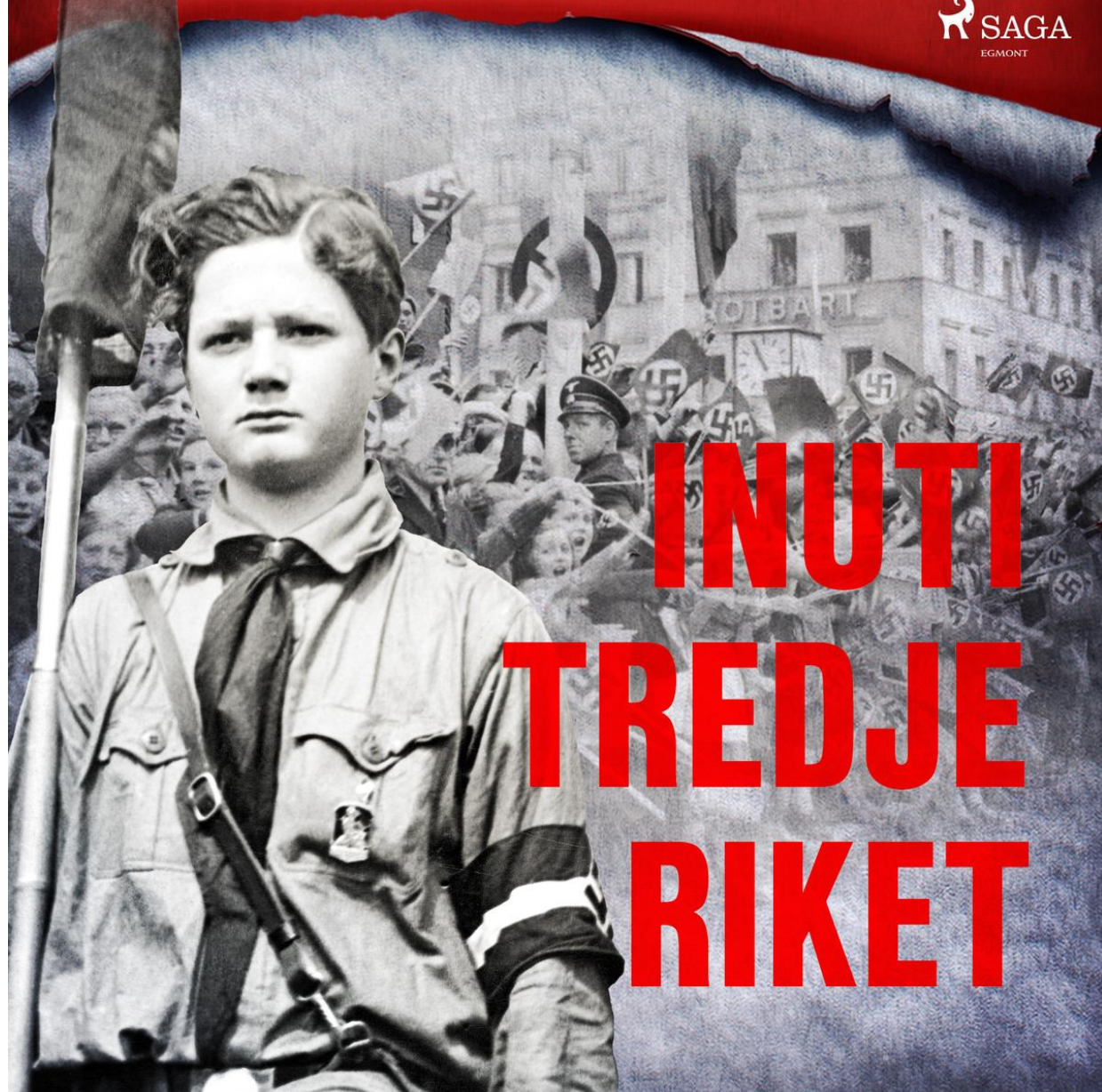
 SAGA
EGMONT

**INUTI
TREDJE
RIKET**

ALLT OM
Historia

 SAGA
EGMONT

**INUTI
TREDJE
RIKET**

Allt om Historia

Inuti Tredje riket

SAGA Egmont

Inuti Tredje riket

Omslagsfoto: Getty images och Ritzau Scanpix
Copyright © 2020 Allt om Historia och SAGA Egmont
All rights reserved
ISBN: 9788726382150

1. E-boksutgåva, 2020
Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än
personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt
med författaren.

Hitler förför en hel nation

Tyskland i början av 1930-talet är ett land i upplösning. Befolkningen är helt desillusionerad, fattigdomen breder ut sig, och arbetslösheten drabbar alla.

Många tyskar ser Adolf Hitler som den ende som kan lyfta landet ur krisen. Nazistledarens löfte om bröd och arbete till folket är populärt, och kravet på hämnd för de förödmjukande fredsvillkoren efter första världskriget möts av stor sympati.

När nazisterna väl har erövrat makten inleder Hitler en enorm omformning av hela samhället: De arbetslösa skickas ut för att bygga motorvägar, ungdomar tvingas in i Hitlerjugend, och kvinnorna belönas för att föda många och "renrasiga" barn.

I band 16 av EN VÄRLD I KRIG bjuder vi på en resa in i Tredje riket.

Mycket nöje!

1. Tyskland arbetar sig ur krisen

På några år drar Adolf Hitler upp Tyskland ur landets ekonomiska moras med ett omfattande byggprogram. Arbetslösheten rasar, och nazisterna hyllas som ekonomiska trollkarlar. Framgången är dock en fasad. Nazistledningen har medvetet friserat statistiken.

Journalister och fotografer trängs på en byggarbetsplats vid Darmstadt. Pressens representanter får bevittna en ovanlig händelse: Medan rikets kansler, Adolf Hitler, ser på marscherar 720 män fram, alla med en spade över axeln. På morgonen var männen arbetslösa, men nu har de ett uppdrag och ett syfte. Gruppen ska påbörja ett nytt motorvägsnät, som ska knyta samman hela det tyska riket.

"Uppgiften blir inte lätt", understryker Hitler i ett tal, som via riksradien sänds till alla tyska hushåll.

"Det kommer dagar, då regn, frost och snö gör arbetet till en prövning för alla. Men det är nödvändigt", mässar kanslern. "Genom att åta er en svår uppgift i dag garanterar ni att flera hundratusen fler kommer att få arbete på fabriker och verkstäder tack vare er köpkraft", förkunnar Hitler, innan han med ett energiskt "Tyska arbetare – ta er an uppgiften" avslutar talet. Till taktfasta heilrop griper Führern en spade som står framför honom, och kör ned den i marken.

Bakom honom står Fritz Todt och tittar på. Todt har av Hitler utsetts till generalinspektör för motorvägsbygget, och han beskriver senare scenen: "Gång på gång trycktes

spaden ned i jordhögen. Det var inget symboliskt över insatsen, detta var verkligt byggnadsarbete. Två arbetare anslöt, och alla fortsatte tills jordhögen hade grävts ut på ett tillfredsställande sätt, och svetten droppade från Hitlers panna”.

En så iögonfallande handlingskraft kunde nästan bara förebåda bättre tider – och optimism behövdes. Efter flera års lågkonjunktur och galopperande arbetslöshet var det tyska riket i djup kris.

TYSKLAND STOD PÅ RUINENS RAND

Med Hitlers första spadtag i september 1933 till en motorväg som skulle förbinda Hamburg och Basel var vägen bokstavligt talat banad för framsteg. Det nya vägnätet avsett endast för motorfordon skulle föra in Tyskland i bilismens tidsålder.

Lika viktigt för nazisterna var att arbetet även skulle betyda en drastisk minskning av antalet arbetslösa, som närmade sig svindlande sex miljoner. Fritz Todt lovade att hela 600000, eller tio procent av alla sysslolösa, skulle sättas i arbetet vid vägbygget.

Hela nationen hade möjlighet att följa med i initiativet, för tyskarna hade fått sluta sina jobb tidigt, så att alla skulle kunna höra radiosändningen från Darmstadt. Många kände sig upprymda av sändningen. När Hitler kom till makten endast åtta månader tidigare, hade han tagit över en ekonomi i ruiner. Höga krigsskadestånd efter nederlaget i första världskriget hade tärt på landet och fört in ekonomin i en ond cirkel av inflation och ständigt nya utländska lån. Gradvis hade Tyskland blivit beroende av amerikansk ekonomi. För att betala av skulden tog tyskarna nya lån från amerikanerna, som samtidigt importerade stora mängder tyska varor. Den amerikanska börskraschen

på Wall Street den 24 oktober 1929 var därför en dubbel katastrof för tyskarna: Amerikanerna krävde att få tillbaka de tyska lånen, när USA nu behövde pengar, och samtidigt införde landet höga tullmurar för att skydda egna varor. Resultatet var att den tyska exporten minskade drastiskt.

En efter en stängde fabriker och affärer. År 1932 hade den tyska varuproduktionen krympt till endast 58 procent av nivån från 1928. Samtidigt sköt arbetslösheten i taket. I slutet av 1929 var omkring 1,5 miljoner utan arbete. Tre år senare var siffran fyrdubblad till över 30 procent av arbetsstyrkan.

”Vårt folks elände är hemskt att skåda. Miljoner av det industriella proletariatet står utan arbete och svälter. Hela medelklassen och ägare av mindre hantverksföretag är utarmade”, förklarade Hitler i ett uttalande till det tyska folket den förste februari 1933, några dagar efter maktövertagandet.

Den nye kanslern, som under valrörelsen hade lovat ”arbete och bröd” åt alla, satte genast igång med att vända utvecklingen. Tre månader efter maktövertagandet lade regimen fram ”Lagen om sänkning av arbetslösheten”. Regeringen avsatte en miljard Reichsmark till statliga anläggningsarbeten och beviljade medel till privata byggföretag.

MOTORVÄGAR BANADE VÄG FÖR UPPSVINGET

Bygget av den så kallade Autobahn, vägar förbehållna motorfordon, blev Hitlers främsta medel för att bekämpa arbetslösheten. Vägarna var emellertid inte nazisternas idé. Den första sträckan förbehållen för bilar, AVUS, Automobil-Verkehrs-und Übungs-Straße, invigdes redan 1921 i närheten av Berlin. Vägsträckan betraktades som en träningssträcka, men 1932 öppnade en egentlig motorväg

mellan Bonn och Köln. Flera vägar låg på ritbordet, men den ekonomiska krisen stod i vägen för ett politiskt godkännande. I en så allvarlig tid hade Tyskland inte råd med sådana utsvävningar, ansåg de flesta politiska partier. Nazisterna höll med, och partiets representanter stämplade nedlåtande de planerade nyskapelserna som "lyxvägar för plutokrater".

Så snart Hitler kom till makten bytte han emellertid åsikt. För att optimera åtgärden upprättade Führern en organisation, Gesellschaft zur Vorbereitung der Reichsautobahnen, Bolaget för förberedande av motorvägar, för att styra bygget. Som chef för organisationen utsåg han Fritz Todt, en erfaren ingenjör och medlem av nazistpartiet sedan 1922. Även om Todt med tiden fick fart på bygget infriades löftet om 600000 sysselsatta aldrig. Antalet vägarbetare översteg aldrig 125000.

IN Vallning skulle göra Nationen större

Vägbyggande var emellertid inte nazisternas enda medel mot arbetslösheten. Organisationen RAD, Reichsarbeitsdienst, grundades 1935 och kallade in alla unga män mellan 18 och 25 år till ett halvt års tjänst för riket. Arbetarna fick i uppdrag att bygga vallar och avrinningskanaler samt valla in mark och skapa åkermark till lantbruket. Tyskland skulle bli självförsörjande för att stärka ekonomin och göra landet mindre beroende av andra i händelse av krig eller kris.

"När RAD:s program för de kommande 20 åren är avslutat har Tyskland fått en helt ny provins, representerat av vunnet land", skrev Fritz Edel, en av cheferna, 1937.

Enligt nazisterna var RAD redan efter tre år en succé. Organisationen hade vallat in flera tusen hektar mossar och

våtområden samt odlat upp dittills obrukat land.

Dagens ekonomer anser dock att effekten av RAD:s arbete var obetydlig. Å andra sidan putsade upprättandet av organisationen arbetslöshetssiffrorna, eftersom unga män i RAD försvann från statistiken. Utöver att frisera siffrorna var åtgärden dessutom en bra affär för Tyskland, eftersom arbetet avlönades endast med fickpengar.

Lika viktig var emellertid organisationens betydelse för att svetsa samman landets ungdom inför eventuella framtida krig. "Söner till gruvarbetare, ämbetsmän och professorer arbetar tillsammans - sida vid sida - och lär sig betydelsen av orden nation och socialism", skrev Fritz Edel högrtravande.

Nazisterna såg tyskarna som en enhet, sammanbundna i en gemensam förståelse och ett gemensamt öde, som skulle utvecklas genom partiet. Redan i juli 1933 förbjöd Hitler alla partier utom NSDAP. Nazisterna avskaffade även alla icke-nationalsocialistiska föreningar och sammanslutningar. Scoutrörelser, sportklubbar, vandringslag, idrottsföreningar och hobbyklubbar ersattes med nazistiska alternativ.

Likriktningsprocessen, eller på tyska Gleichschaltung, som betyder att föra in alla på samma linje, innebar dock inte att alla tyskar var likar. Från 1934 gällde särskilda lagar för judar, som miste sina medborgerliga rättigheter och tillgång till samma jobb och positioner som ickejudiska tyskar. Även kvinnor fick finna sig i en mindre framträdande roll. Omedelbart efter nazisternas maktövertagande stängdes kvinnor ute från alla viktiga positioner i samhället. Från 1934 sades gifta kvinnliga läkare och ämbetsmän upp från sina jobb, och från juni 1936 kunde kvinnor inte längre uppträda som domare eller åklagare.

Kvinnans verkliga kall var i stället familjen. "Kvinnan har anförtrotts en stor uppgift: att ta hand om mannen, hans